

M 67

MIKSZÁTH
KÁLMÁN

VIDÉKI
ALAKOK

I

KRITERION

idő, hideg szél és a rongyos ruha nem alkalmasnak az átmenetnek. Csak az alhatik így, aki el van csigázva. Arcuk, különösen a arcaik már most is kék a hidegtől, s parányi tagját reszketnek, mint a kocsonya.

Filcsik előkereste a pipáját a dobmányzsebéből, megfűtötte, és gyújtott, és leült a földre - az alvók mellé.

Nézte, sokáig nézte őket. Jól láthatott. Az ég tele volt csillagokkal. A csillagok őt nézték, és talán integettek is neki, hirtelenként feje lejjebb hajolt az alvókhoz, homlokáról lezúdóan csorgott olyan melege van különben is. Aztán sohasem nyomta meg még sohasem volt még ilyen nehéz az a bunda.

Amint lecsúszott, fölemelte, s hirtelen végigtette az alvókban. Azzal felugrott, s lassan, gondolkodva megint ott a gyalgáton. Egyszer megállt, megfordult. Hátha mégiscsak válaszmenet árnyék. Nem, nem! Mit szólna hozzá az a millió csillagszem az égen! Most már sietni, majdnem futni kezdett hazafelé.

Az éj csendes volt, de hideg: az öregember pedig bunda nélkül és mégsem fázott.

Egy gondolat melegítette ott belül, azon a helyen, hol az éj szokott lenni más embernek, de ahova neki abelyett csak egy követtett - a közvélemény szerint - a gondviselés.

Azóta nincs meg a bundája. De ő azért mindig csak úgy emlegeti, mintha megvolna. Fogad rá, hengeg vele.

Az emberek tudják már, s ha nem félnének a nagy szájuk, elfordult tőle, mert istentelen rossz keresztény. Ha maholnap meghal a lésza alatt, holló, varjú lesz megsiratója, a temető árka lesz pihenőgéya.

1882

A PÉNZÜGYMINISZTER REGGELIJE

ELLENZÉKI VÁZLAT

A hírfében csak két asztal van megterítve fehér abrosszal. A többi asztal terítetlen: az a demokratáknak való. E célra papírpasztatonna is van az üvegedényben. Szalonna üveg latt! Borzasztó bűz!

Az egyik asztal terítője sokkal fehérebb, mint a másik. Az asztalon egy pohár áll sherryvel, egy üres tányér, melybe a sonkás szeletek jönnek, s végre egy kis tányér tele finom hosszúkás cukorkákkal.

A szék is oda van már készítve, s eltolva a többi székek, hogy valahogy más oda ne ülhessen.

A belépő mamelekok áhítattal néznek az asztal felé, s mutatni akarván, hogy az államügyekben mennyire járatosak, tiszteletteljesen megköszönik:

„A pénzügyminiszter még nem reggelizett!

Uj mamelekok tépnek be, s az asztalra mutatnak.

„Itt a pénzügyminiszter fog reggelizni.

Hajjon Vizsolyi. Éppen oda ül. S amint könyökét az asztalra támasztja az abrossza, a palackok s tányérok elkezdenek csörömpölni, mintha mondanák:

„Mindjárt itt lesz a miniszter!”

De ezt Vizsolyi is észreveszi, és rögtön saját magától kér bocsánatot.

„Pardon! Hisz itt a miniszter fog reggelizni.

Felugrik, s átjön a szomszéd asztalhoz, hol nem olyan hófehér a terítő, hol vegyes képviselők fogyasztják a vörös bort, a sonkát és sherryt, ki-ki a saját pártállása szerint.

„Összetévesztettem az asztalt. Ez az átkozott rövidlátásom...”

„Ne átkozd - mondja egy kormánypárti -, hisz az tett meg téged elnökünké.

„Igen, de most oda ültem, ahol...”

„Igen, igen, ahol a pénzügyminiszter fog reggelizni.

„Ah, a cukkedlik! Irítóztató! Duschek valamikor rövid szivart szitt - mondja valamelyik habarékú.

„És mindennap más emberhez hívatta meg magát reggelire, hogy arra se költse az ország pénzét.

„Ó, az Duschek volt! A nagy Duschek. A Duschek kora bejárt, uraim! Most a cukkedli-korszak van.

A NAGY REGDON MIHÁLY

Minden igaz az alábbiakból, csak a nevek nem. De hát talán nincsenek is már igaz nevek!

Pedig érdekes lesz mégis keresni az igazi neveket.

En restellem kiírni, mert egy képviselő van szóban, akit mindnyájan nagyon szeretünk, ha nem is egészen olyan nagyon, mint ő magát.

Történetem az Almássy-összeesküvésből ered. Egy nagy meséből egy kis kiágazó mese!

Regdon Mihálynak kereszteltem hősömet, mert igazán hős volt. Nem volt bátorsága nem annak tenni; kikereszte hát, hogyan lehet azzá a legolcsóbban.

Szerette a szép frázisokat, de barátja volt a rideg filozófiának is. Csinos kis konfliktus.

„Ha részt veszek az összeesküvésben - így okoskodék -, elfoghatnak, felakaszthatnak, az pedig szintén nem lesz nekem kellemes, de az országnak sem lesz hasznos.

De ha részt nem veszek az összeesküvésben, rám kiáltják a hazafiatlanságot, az pedig szintén nem hasznos az országnak, de nekem is kellemetlen.

Azért hát részt veszek az összeesküvésben, de úgy, hogy ha akarom, mégse legyen benne részes.”

No, ez elég egyszerű taktika. Es a kivitele sem volt nehéz. Az okos ember mindent kitalál. A nagy Regdon Mihály is kitalálta.

Ki kellett mennie néhányszor az összeesküvés ügyében, „ő” hozzá Olaszországba, hát erre nézve van ám ott elég talján, aki sokra nézi a titokban nőtt szűzdohányt. Mert nagyszerű plánta az, hogy olyan rettenetes háborúságot tudott hozni a népek és királyok közé.

A mi Regdonunk mindenekelőtt kontraktust kötött egy olaszal, hogy ennyi meg ennyi dohányt tartozik neki szállítani. Sohse szítt még olyan olcsó, jó portékát a jámbor olasz. S a derek Regdon meg azt a kis pénzt is otthagya nála; jó helyen van, hadd kamatozzék, mindössze egy kis írást veti mindig az átadásról. Már csak hogy igazán ritka becsületes emberek ezek a magyar szomszédok. Isten növecsze nagyra a vetéseiket!

Azok a vetések pedig nőttek is azalatt - a hazafiúi fantáziákban. A „köztelek” volt a színhely. Ott tartották az összeesküvők titkos gyűléseiket. Titkosakat? No, hiszen, éppen mi tudunk titkolózni!

Regdon, természetesen, szinten ott könyökölt a nagy titkokon.

- Cukkedli? - süvít bele gúnyosan egy szélsőbaloldali. - Az adófizetőnek kellene adni cukkedlit, az adószedők pedig egyenek arzenikamot.

- Neked ez a programod?

- Ennek alapján választottak meg.

E pillanatban belép a miniszter. Mély csend. A szőnyeg felfogja lépteinek nesztét, s lágyan suttyogja: „Öexcellenciája reggelizni jött.”

A legyek, amint a fejre idejöttek, pajkosan röpködnek körbe, s egymást biztatják: „Gyerünk, reggelizzünk a miniszterrel.”

A mamelukok ajkain megjelenik a nyájas, hódoló mosoly, a szélsők arcáról elfut az elégedetlenség, minden derült, a napsugár besüt az ablakon, a büfébeli Hébe két szeméi ígéző fényben tündökölnék, a vajak olvadoznak, a heringek, sajtok pikáns illatokat terjesztenek, minden, de minden olyan ünnepélyes, mert a pénzügyminiszter reggelizik.

A kegyelmes úr leül, a szék megreccsen alatta, mintha a nagy megtiszteltetést köszönné. A sonkát odaszik eléje. Kár, hogy nincs retrográd élet, hogy a megboldogult sertés földi maradványai átérznenek.

A miniszter keveset eszik és elegánsan. A kés és villa bizonyos előkelőséggel horzsolja egymást.

Az első falatnál leönti egy kis borral... még egy falat és még egy... megint egy korty rá... Öexcellenciájának jó étvágya van.

S ezalatt benn a tanácssteremben sebesebben megy minden. A szónokok megrövidítik beszédeiket. Minek is beszéljenek? Hiszen eredménye úgy sincs - és még csak nem is bosszankodik meg érte senki, ha elmondják, hogy az adózó nép mint nyomorog. Mert a pénzügyminiszter úgy sincs ott. A pénzügyminiszter reggelizik.

A büfé ajtaja ki van nyitva. Kiliáni meg belátni.

Kiünn két erdélyi képviselő sétál nagy szomorúan. Éppen a szélgény tömeges kivándorlását beszélik. Borzasztó állapotok... a szélgény székelyek éheznek.

- Pszt! ne olyan hangosan! Bent a pénzügyminiszter reggelizik!

1883